

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA NUOTOLINIO POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2021-05-25 Nr. TP-5

Vilnius

Posėdis įvyko 2021 m. gegužės 11 d. 13 val. nuotoliniu būdu.

Posėdžio pirmininkė Dalia Urbanavičienė.

Posėdžio sekretorė Audronė Daraškevičienė.

Dalyvavo: Etninės kultūros globos tarybos (toliau – Taryba) pirmininkė doc. dr. Dalia Urbanavičienė, EKG T nariai - Nijolė Balčiūnienė, Ona Drobelenė, Vilma Griškevičienė, Virginijus Jocys, dr. Petras Kalnius, Vaida Kasparavičienė, Kristina Kuprytė, Zita Mackevičienė, dr. Rasa Paukštytė-Šaknienė, prof. dr. Lina Petrošienė, doc. dr. Dalia Senvaitytė, dr. Loreta Sungailienė, Gita Šapranauskaitė, Juozas Šorys, Jonas Vaiškūnas, Rima Vasaitienė, dr. Rūta Žarskienė, EKG T darbuotojai – dr. Jolita Eidikonienė, Valia Skrodenienė, Asta Žernienė, Valdas Voveris, dr. Audronė Daraškevičienė, Valentinas Jazerskas, Jūratė Pancerova, Agnė Jakavičiūtė, svečiai - Jolanta Karpavičienė (Lietuvos Respublikos Prezidento patarėja), Violeta Dubnikienė (Žemės ūkio ministerijos Mokslo ir inovacijų skyriaus vyriausioji specialistė), Mindaugas Karčemarskas (Arklio muziejaus direktorius).

Kvorumas yra.

DARBOTVARKĖ:

1. Dėl siūlymų tobulinti Lietuvos Respublikos tautinio paveldo produktų įstatymą, jo įgyvendinimą;
2. Dėl siūlymo tobulinti Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymą, gražinant horizontalaus pobūdžio plėtros programas ir kitus strateginio planavimo dokumentus;
3. Dėl Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos projekto;
4. Dėl siūlymo papildyti Lietuvos Respublikos herbo, kitų herbų ir heraldinių ženklų įstatymo 3 straipsnį nauja dalimi;
5. Dėl siūlymo surengti forumą kartu su Prezidentūra dėl etninės kultūros vaidmens kultūros ir regioninėje politikoje;
6. Dėl siūlymų skelbti atmintinus metus – Aukštaitijos, Žirgo ir kt.;

7. Kiti klausimai (Tautodailės simpoziumo pristatymas, EKGTT ir regioninių tarybų 20-mečio minėjimo surengimo galimybės ir t.t.).

D. Urbanavičienė pasiūlė pirmu numeriu svarstyti klausimą dėl siūlymo surengti forumą kartu su Prezidentūra dėl etninės kultūros vaidmens kultūros ir regioninėje politikoje, nes vėliau negalėtų dalyvauti Prezidento patarėja. Pakoreguotai darbotvarkei pritarta.

1.SVARSTYTA. Siūlymas surengti forumą kartu su Prezidentūra dėl etninės kultūros vaidmens kultūros ir regioninėje politikoje.

D. Urbanavičienės teigimu, EKGTT pastebi daug problemų dėl etninės kultūros integravimo į kultūros politiką, dėl regioninės politikos. Todėl EKGTT siūlo kartu su Prezidentūra surengti forumą šiomis temomis. Be to, pernai suėjo 20 metų nuo EKGTT įsikūrimo, šiemet – 20-metį švenčia EKGTT regioniniai padaliniai. Šias progas būtų galima paminėti forumo metu.

J. Karpavičienė padėkojo už kvietimą ir patvirtino, kad Prezidentui labai rūpi nacionalinė bei tautinė tapatybė. Prezidentas daug dėmesio rodo regionams, kuriems etninė kultūra yra labai svarbi. Kurti gerovės valstybę – šalį, kurioje būtų gera gyventi visiems ir visi jaustųsi turintys galimybę reikšti savo tapatybę – yra bendras interesas. Renginyje, kuriame būtų formuojama tokia nuomonė, būtų labai reikalingas. J. Karpavičienė teigė: „Mes esame atviri pasiūlymams, laukiame Jūsų idėjų. Kaip pavyzdį galiu pateikti kitus mūsų kartu su kitomis institucijomis organizuotus renginius: Lietuvos bibliotekininkų sąjungos 20-metis - buvo tikrai prasmingas nuotolinis renginys, kuriame pristatyta, kaip bibliotekos keičiasi, kaip jos tampa bendruomenių kultūros židiniais ir t.t.; birželio mėnesį turėsime renginį skirtą Archyvų metams. Tai bus mišriu būdu organizuojama konferencija, kurioje vėlgi bus pristatoma archyvų kaita, šiuolaikinė vizija ir t.t. Manau, kad į šią renginių seriją galėtų įsiterpti ir Jūsų siūlomas renginys.“

D. Urbanavičienė teigė, kad per 21 gyvavimo metus EKGTT yra labai daug nuveikusi. Galima būtų pristatyti EKGTT veiklas ir pasiekimus. Tačiau kitas dalykas – EKGTT mato labai daug etninės kultūros lauko problemų. Pavyzdžiui, pagal naujos redakcijos Strateginio valdymo įstatymą panaikintos horizontalaus pobūdžio programos, tai reiškia, kad iš teisinių dokumentų išbraukta valstybinė Etninės kultūros plėtros programa, į kurios įgyvendinimą įsitraukdavo įvairios ministerijos ir savivaldybės. Dabar EKGTT susiduria sus didžiulėmis problemomis, nebeturėdama pagrindinių svertų, kaip kryptingai koordinuoti etninės kultūros plėtrą. Etninės kultūros lauką vis menčiau nepasiekia lėšos. Tikėtasi, kad valstybinės Etninės kultūros plėtros programos nuostatos bus integruotos į kitas programas, pavyzdžiui, šiuo metu kuriamą Kultūros ir kūrybingumo programą. Visgi akivaizdu, kad einant tokiu keliu etninei kultūrai dėmesio mažėja, pavyzdžiui,

stinga priemonių konkretiems etninės kultūros plėtros tikslams pasiekti. Kita D. Urbanavičienės iškelta problema – Savivaldos įstatymo keitimas. EKG T jau seniai siūlo įstatyminiame lygmenyje įtvirtinti nuostatą, kad etninės kultūros globa savivaldybėse būtų ne pasirenkama, o valstybės deleguota funkcija. Didžioji dalis savivaldybių tam buvo pritarusi, nes tokiu būdu atsirastų daugiau galimybių etninę kultūrą finansuoti ir turėti specialistus. Nes iš tiesų šios srities specialistų savivaldybėse labai trūksta.

V. Griškevičienė paminėjo dar vieną problemą – statistinių analizių trūkumas. Taip atsitiko, kad KM neberenka sistemingos informacijos iš savivaldybių. Informacija renkama tik atskirais pjūviais, todėl nebematomos viso lauko problemos. Viena iš jų – regionuose etninė kultūra vis labiau eina į užribį. Tai vyksta nuo tada, kai KM buvo panaikintas Regionų skyrius.

L. Sungailienė pritarė, kad labai trūksta sistemingo informacijos surinkimo, įvertinimo, stebėsenos. Tikrai norėtųsi, kad KM būtų atgaivintas Regionų skyrius ir kad atsirastų strateginis požiūris į regionų problemas. Ji pripažino, kad stebėsenos funkciją KM iš dalies yra perdavusi savo pavaldžioms įstaigoms, pavyzdžiui, LNKC, tačiau kol kas labai trūksta metodinės pagalbos, kaip šią funkciją įgyvendinti. Ji išsakė pageidavimą, jog valstybėje būtų stiprinamas, kuruojamas, remiamas suvokimas, kad tiek etninė kultūra, tiek nematerialusis kultūros paveldas sukuria vertybinį pamatą ne tik kultūrai, bet ir gyvenimo būdai. Būtina kažką daryti, kad tas suvokimas būtų paveikus. Todėl būtina suderinti teisinės, finansinės, ekonomines, socialines ir kultūrinės priemonės. Tai turi vykti ne tik idėjų lygmenyje, bet ir realiame gyvenime.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad dar daugiau etninės kultūros lauko problemų yra įvardyta EKG T ataskaitose, taip pat 2020 m. EKG T, LNKC ir dr V. Tumėnui atliko etninės kultūros sampratos ir jos procesų vertinimo analizę. Iš šių dokumentų, tyrimų galima atrinkti svarbiausius, aktualiausius dalykus, kuriuos galima akcentuoti per forumą. Ji paklausė, kada forumas galėtų vykti.

V. Jocys pasiūlė renginį iš trijų dalių: 1) pasidalinimas, kas nuveikta; 2) kokie trys pranešimai apie konkrečias problemas; 3) padėkos etninės kultūros puoselėtojams.

J. Karpavičienė pritarė, kad tikrai galima ir reikia renginyje skirti dėmesio teisėkūrinėms problemoms ir toms, kuriomis „serga“ visas kultūros laukas. Taip pat būtų galima pabrėžti specialistų trūkumą tiek savivaldoje, tiek kultūros lauke, tiek švietimo sistemoje. Būtų galima įtraukti ne tik KM, bet ir ŠMSM. Prezidentūra šiuo atveju galėtų atlikti mediatoriaus vaidmenį. Galima galvoti ir apie Ekonomikos ir inovacijų ministerijos pakvietimą, iškeliant tautinio paveldo problemas. To renginio prasmė būtų ne tiek apibendrinime to, kas jau yra padaryta, kiek problemų, skaudulių, strateginių rūpesčių identifikavime ir jų iškėlime valstybiniu lygmeniu.

J. Karpavičienės nuomone, renginio formos galėtų būti įvairios. Vienas iš variantų – renginys Prezidentūros Kolonų salėje, tai transliuojant virtualiomis priemonėmis. Kitas formatas galėtų būti

derinimas su Prezidento rengiamomis „regionų dienomis“, kurių metu jis lanko regionus. Šis variantas komunikaciniu požiūriu būtų labai prasmingas, nes iškeltos problemos būtų paskleistos labai plačiai. Dar vienas variantas – Prezidentūroje yra rengiami regionų forumai, į kuriuos susirenka merai ir kasmet aptariami įvairūs dalykai aktualūs savivaldybėms. Šie renginiai galėtų būti sinchronizuojami.

D. Urbanavičienė padėkojo už specialistų rengimo problemos priminimą ir pasakė, kad EKGTT jau daug laiko negali iškovoti etnologijos ir folkloristikos gražinimo į studijų kryptį sąrašą. Džiugu, kad dabar Nacionalinė švietimo agentūra patvirtino darbo grupę parengti Etninės kultūros programą, pagal kurią etninė kultūra galėtų būti pasirenkamas dalykas nuo 1 iki 12 klasės. Užsienio lietuvių bendruomenė jau porą kartų buvo priėmusi rezoliuciją, kad pradiniam ugdyme etninė kultūra turėtų virsti privalomu dalyku. D. Urbanavičienė pasiūlė į renginio temų ratą įtraukti ir etninės kultūros svarbą kultūrinio turizmo sferoje bei etninės kultūros vaidmenį formuojant Lietuvos įvaizdį.

J. Karpavičienė pasiūlė aptariamą renginį planuoti rudenį (jeigu nebūtų pasirinktas derinimas su Prezidento regionų dienomis ar pan.)

D. Urbanavičienė pakvietė EKGTT narius jungtis į renginio Prezidentūroje koncepcijos gryninimo darbo grupę.

J. Karpavičienė paprašė renginio pirminius metmenis suformuluoti iki gegužės 18 d. Ji pasiūlė renginio galbūt nevadinti forumu, nes yra susitarimas – jei vyksta forumas, kuriame visą laiką dalyvauja Prezidentas, tai renginys trunka tik valandą ar pusantros. Jame gali dalyvauti tik tiek žmonių, kiek telpa pasitarimų salėje. O jei renginys yra ilgesnis ir apimantis daugiau žmonių, jį galima vadinti sueiga arba konferencija.

NUTARTA:

1. Sudaryti renginio dėl etninės kultūros vaidmens kultūros ir regioninėje politikoje darbo grupę iš pageidaujančių joje dalyvauti EKGTT narių.
2. Įpareigoti darbo grupę sudaryti preliminarią renginio koncepciją ir pateikti ją Prezidento patarėjai J. Karpavičienei iki gegužės 18 d.

2.SVARSTYTA. Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos projektas.

D. Urbanavičienė informavo, kad KM svetainėje skelbiama, jog pastabas Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos projektui (toliau – Programos projektas) galima teikti iki gegužės 14 d. Pokalbis su KM nenuėjo veltui, projekte ne vienoje vietoje naudojamas etninės kultūros terminas, ypač pateikiant būklės analizę. Tačiau jis plėtojamas nepilnavertiškai. Štai Priede Nr. 1, kur pateikiamos finansinės projekcijos, su etnine kultūra susijusių konkrečių priemonių nėra. Yra

tik priemonė skirta tautinėms mažumoms, o kita – istorinės atminties renginiams, kultūriniam turizmui. Galima siūlyti kai kurias dalis papildyti.

L. Sungailienė pritarė, kad į EKG T pastabas naujame Programos projekte iš tiesų nemažai atsižvelgta, bet finansavimo situacija lieka nelabai aiški. Visgi išlieka problema, kad aiškiau apibrėžiamos tik materialaus kultūros paveldo aktualizavimui skirtos priemonės, o susijusios su nematerialiuoju kultūros paveldu lieka menkai išplėtos. Matyt, šios srities problemos liko nesuvoktos. L. Sungailienės nuomone, lieka dar daug darbo. Ji pritarė D. Urbanavičienės raštu pateiktoms pastaboms, taip pat R. Žarskienės papildymui dėl Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos archyvo.

D. Urbanavičienė pritarė, kad svarbu paminėti, jog būtina teisiškai įtvirtinti folkloro ir nematerialus kultūros paveldo archyvus.

V. Griškevičienė atkreipė dėmesį į Programos paskirtį. Ją neramina keletas dalykų. Prie atminties institucijų etnokultūros centrų nėra, yra tik bibliotekos ir muziejai. Etnokultūros centrai yra labai svarbios institucijos ir jų tinklas Lietuvoje tikrai yra sukurtas. Kitas dalykas - teigiama, kad nėra tinkamai panaudojamas paveldas kuriant pridėtinę vertę, to priežastys nurodomos tokios: visuomenė menkai pažįsta paveldą ir etninę kultūrą, todėl nesuvokia jų vertės. Daugiau šiame skyriuje nėra nieko – nei kokiomis priemonėmis ši problema bus sprendžiama, nei kt. Taigi pateikimas yra abejingas. Tikrai trūksta konkrečių priemonių, kaip keisti situaciją, kaip etninę kultūrą galėtų ir turėtų įgyti vertę. Dar vienas klausimas: tautinės mažumos, be abejonės, yra svarbios, bet turėtų būti siekiama balanso tarp dėmesio tautinių mažumų ir tautinės daugumos etninei kultūrai.

R. Žarskienė atkreipė dėmesį į atminties institucijas. Jos teigimu, tai lyg užburtas ratas – jei vienoje vietoje išsikovoji, kad žinybiniai archyvai būtų priskirti atminties institucijoms, tai kitoje prarandi. Prieš kelis metus bandėme kovoti, kad Lietuvių tautosakos archyvas būtų įtrauktas į atminties institucijų skiltį LKT. Tuo metu prie atminties institucijų buvo priskiriamos tik bibliotekos, muziejai, o specializuotiems institucijų archyvams pateikti projektų dėl skaitmeninimo buvo neįmanoma. Programoje tikrai svarbu paminėti tiek mokslo institucijose kaupiamą folklorinę medžiagą, tiek etnokultūros centrų fondus. R. Žarskienė pastebėjo, kad EKG T ruošiamose pastabose kol kas daug techninių netikslumų, reikėtų rašyti labiau apibendrintai.

L. Petrošienė pastebėjo, kad reikėtų paminėti ir Klaipėdos universiteto tautosakos archyvą, kuris šiuo metu yra kaip ir užkonservuotas. Reikia pagalbos ir dėl įteisinimo, ir dėl skaitmeninimo.

L. Sungailienė pastebėjo, kad nežinia, kaip reaguoti į Programos projekte pateikiamas priemonių sąrašo lenteles. Jose daug kas neaišku, tačiau jai nepasirodė, kad jos yra skirtos priemonių apibrėžimui; ten nurodomi tik tikslai. Kita pastaba – trūksta dėmesio bendruomenių

įtraukimui į kultūrinį gyvenimą. Iš tiesų bendruomenių įsitraukimas plačiai vyksta, bet valstybė vis nežengia žingsnio šį procesą palaikyti ir skaitinti. Tai labai svarbu.

V. Jocys pritarė L. Sungailienės nuomonei dėl bendruomenių. 2016 m. buvo Bendruomenių metai, buvo surengtas ciklas seminarų. Galbūt tai verta paminėti.

V. Griškevičienė paprieštaravo – lentelėje nurodomi ne tik tikslai, bet ir priemonės. Pvz. tautinių mažumų skyriuje įvardijamas tikslas „tautinių mažumų įsitraukimo ir įtraukties į visuomeninį gyvenimą skatinimas ir atskirties mažinimas“, šalia iškart įrašoma priemonė ir jai skirtas finansavimas. V. Griškevičienė siūlo tokiu pat principu įtvirtinti ir etninės kultūros priemones.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad yra neaiškus santykis tarp programos projekto pagrindinio teksto ir priedų. Kyla klausimas, kodėl vienos priemonės vienur, tačiau tik kelios – kitur.

N. Balčiūnienė pritarė išsakytai nuomonei dėl tautinių mažumų. Jos nuomone, tokiu būdu gaunasi atvirkštinis efektas – kuriama ne tautinių mažumų integracija, o atskirtis nuo Lietuvos kultūros. Kuriant papildomas priemones, kuriami getai. Tiek pinigų metant į **uždarų kultūrinių-švietėjiškų bendrijų** kūrimus, tautinės mažumos nesijaučia esančios Lietuvos dalimi. Jos jaučiasi susijusios ne su Lietuvos, o su Lenkijos ar kitų šalių kultūra.

D. Urbanavičienė dar pastebėjo, kad tautiniam produktui taip pat skiriama labai mažai dėmesio, nenumatomos konkrečios priemonės. Visiškai nėra etnografinių regionų. O etninės kultūros plėtros būtų galima pasiekti būtent per etnografinių regionų akcentavimą. D. Urbanavičienė pažadėjo artimiausiu metu parengti EKGKT raštą ir konkrečias pastabas dėl Programos projekto ir atsiųsti derinimui el. paštu.

G. Šapranauskaitė pastebėjo, kad dėl etnografinių regionų kaip tik reikėtų pabrėžti bendruomenių įtrauktį. Nes būtent bendruomenės galėtų duoti labai daug vietos tradicijų puoselėjime. Jos nuomone, tarp etnografinių regionų ir bendruomenių, ko gero, galima dėti lygybės ženklą. Etnografinis regionas nėra labai aiškiai apibrėžtas, kita vertus – kiekviena vietovė turi tam tikrą specifiką, bendruomenėms čia skiriama labai svarbi misija, tad joms turi būti sudaromos sąlygos.

V. Griškevičienė pastebėjo, kaip KM ir ir VRM dabar laikosi nuostatos kultūros finansavimą vykdyti tik per Regionines plėtros tarybas, kurios veikia kiekvienoje apskrityje. Būtent dabar yra prasidėjęs procesas VRM, kai rengiami Regionų plėtros planai. Jie yra ilgamečiai, jų finansavimas eis iš ES. Tad prašymas pirmininkei – gal būtų galima pradėti dialogą su VRM dėl kultūros sektoriaus atsiradimo Regionų plėtros planuose, kitu atveju tam nebus skirtas finansavimas iš ES lėšų.

NUTARTA:

1. Parengti raštą pagal posėdyje išsakytas pastabas ir pateikti Kultūros ministerijai iki gegužės 14 d.
2. Pradėti dialogą dėl etninės kultūros integravimo į Regionų plėtros planus su Vidaus reikalų ministerija.

3.SVARSTYTA. Siūlymai tobulinti Lietuvos Respublikos tautinio paveldo produktų įstatymą, jo įgyvendinimą.

D. Urbanavičienė priminė, kad Lietuvos Respublikos tautinio paveldo produktų įstatymo (toliau – Produktų įstatymas) problemos buvo aptartos 2020 m. gruodžio mėnesio EKGTT posėdyje. Buvo nutarta siūlyti panaikinti Produktų įstatyme numatytą sertifikavimo pabaigos datą, taip pat aiškiau apibrėžti Tautinio paveldo tarybos sudarymo tvarką, teikti siūlymus dėl informacinės sistemos kūrimo ir t.t. V. Dubnikienė pastebėjo, kad keičiasi situacija dėl naujo Strateginio valdymo įstatymo ir nebeliks atskiros programos, skirtos tautinio paveldo produktų sistemos plėtrai. Yra problemų dėl funkcijų išskirstymo tarp ŽŪM ir jai pavaldžios VšĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūros (toliau – Agentūra).

V. Dubnikienė padėkojo už pakvietimą į posėdį, nes šiaip jaučiasi mažai žinant apie tai, kas vyksta etninės kultūros lauke. ŽŪM tautinio paveldo specialistai jaučiasi izoliuoti, nes ryšio su KM nėra, o tautinis paveldas ŽŪM yra tik periferinė sritis. Tautinio paveldo produktų įstatymas, kurio nauja redakcija įsigalėjo 2016 m., yra gerokai patobulėjęs. Jis rengtas 2 metus, derintas su visomis etninės kultūros srities institucijomis, ministerijomis, Vyriausybe, Seimu. Nežinia, dėl ko jame atsirado baigtinė tautinio paveldo produktų sertifikavimo data. Galbūt dėl to, kad ministerijų funkcija nėra užsiimti sertifikavimu, tai turėtų daryti pavaldžios institucijos. Matyt, tikėtasi, kad tokia institucija atsiras ir ji perims šią veiklą. Kitos Įstatymo formuluotės taip pat rodo, kad buvo rengiamasi tautinio paveldo produktų priežiūrą atiduoti kitai institucijai. Liūdna, kad ŽŪM už tautinį paveldą atsakingų specialistų kaita yra didelė, o atėjus naujam žmogui labai ilgai užtrunka, kol jis susigauja.

Tautinio paveldo produktų taryba (toliau – TPPT) yra visuomeniniais pagrindais veikianti patariamoji institucija, kurios atstovai yra įvairių institucijų atstovai. 2008 m. Vyriausybės nutarimu buvo patvirtintas institucijų sąrašas – įtraukta 17 institucijų. Tokia sistema pasirinkta todėl, kad tautinis produktas siejasi su daug sričių: su verslu, su kaime gyvenančiais žmonėmis, bendruomenėmis, kultūros sritimi, turizmo sektoriumi, švietimo sritimi. Kad TPPT sudėtyje yra įvairių sektorių atstovai – puiku, tačiau problema yra ta, kad iš tiesų TPPT yra nelabai veiksmi, jos vaidmuo turėtų būti didesnis. Pavyzdžiui, atliktas tyrimas rodo, kad amatų centrų nėra pakankamai, o centrų steigimą gali siūlyti TPPT. Yra ir daugiau klausimų, kuriuos TPPT galėtų įtakoti labiau.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad Įstatyme nenurodoma, kokios konkrečiai institucijos ir organizacijos deleguoja narius į TPPT. Turėtų būti nurodoma bent jau tiek, kad tai turi būti susijusios su tautiniu paveldu organizacijos. Ji pastebėjo, kad TPPT su etnine kultūra susijusių organizacijų yra labai nedidelis procentas. Galbūt reikėtų siūlyti pataisą, kad jos turėtų sudaryti ne mažiau kaip 50-60 proc.

V. Dubnikienė pritarė, kad su etnine kultūra susijusių įstaigų ir organizacijų skaičius šiuo atveju galėtų būti reglamentuojamas. Dabar tokių yra tik 5 iš 23.

V. Dubnikienė pakartojo, kad ŽŪM tautinio paveldo specialistai yra labai izoliuoti. Tik šiandienos posėdyje teko išgirsti, kad yra rengiama etninės kultūros programa mokykoms. O iš tiesų ŽŪM tautinio paveldo specialistai būtų labai suinteresuoti dalyvauti tokios programos rengime ir siūlyti, kad šiose programose atsirastų ir su tautinio paveldo produktais susijusių dalykų. Esame suinteresuoti, kad meistras būtų įtrauktas į švietimo veiklą. Apskritai norėtumėsi dalyvauti visuose vyksmuose, tada prie bendrų vyksmų būtų galima derinti savo veiksmų planus.

D. Urbanavičienė pažadėjo informuoti V. Dubnikienę apie Etninės kultūros programos rengimo rezultatus.

V. Dubnikienė informavo apie situaciją dėl Tautinio paveldo produktų apsaugos, rinkos ir amatų plėtros programos. Ši programa yra pasibaigusi. Atliktas šios programos įvertinimas, jis bus pristatytas artimiausiu metu: gegužės pabaigoje - birželio pradžioje TPP tarybos posėdyje, o vėliau ir tinklapyje. Pagal naujausią Strateginio planavimo metodiką ir TPP įstatymo nuostatas (6 str.) numatyta, kad Vyriausybė nacionalinėse plėtros programose patvirtina Tautinio paveldo produktų apsaugos priemones. Jas tvirtina ŽŪM plėtros programoje. Tačiau neaiškumas atsiranda dėl to, kad ŽŪM taip pat įpareigota rengti Tautinio paveldo produktų apsaugos priemones, kai turėtų rengti ne priemones, o veiksmų planą. Šiuo metu esame parengę Tautinio paveldo produktų apsaugos veiksmų planą, kurį netrukus apsvarstys TPPT. Tačiau yra problema: jei anksčiau analogiškas veiksmų planas buvo horizontalaus pobūdžio, integruotas per įvairias institucijas, ministerijas, dabar tokio mechanizmo nebėra.

V. Dubnikienė atkreipė dėmesį ir į informacijos pateikimo problemą. Informacija sunkiai pateikiama iš rajonų. Visada už savo programą turėdavome atsiskaityti Vyriausybei. Šiuo metu ši ataskaita integruojama į ŽŪM ataskaitą. Vis dėlto mes nuolatos susiduriame su problema, kad savivaldybių kultūros, švietimo ir sporto skyriuose mūsų prašymas pateikti informaciją visada nukeliauja į žemės ūkio skyrius, visada gauname neigiamus atsakymus. Tada skambinėjame, prašydami, kad raštas būtų perduotas kultūros specialistams. Nesusikalbėjimas yra didžiulis.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad anksčiau TPP įstatyme buvo įrašyta, kad ŽŪM (arba už tautinio paveldo produktus atsakinga institucija) turi funkciją sukurti informacinę sistemą, kurioje

kaupiami šio paveldo plėtrai reikalingi duomenys. Dabar šios funkcijos nebėra. Kaip yra dėl šio punkto?

V. Dubnikienė informavo, kad ši funkcija yra perleista Agentūrai. Tautinio paveldo produktų puslapis yra sukurtas, jis yra veiksnus. Apie kiekvieną sertifikuotą produktą yra skelbiama informacija. Tačiau jis nėra pakankamai modernus, ta informacija tikrai turėtų būti platesnė. Taip yra dėl pajėgumų trūkumo – dirbame du žmonės, neturime galimybių daugiau plėtoti. Tačiau naujame Valstybiniame tautinio paveldo produktų apsaugos veiksmų plane mes esame nusimatę atnaujinimą. Tvarkymas yra pradėtas jau dabar: atlikta studija, kaip mes matomės turizmo sektoriaus informaciniuose tinklapiuose. Planuojame kooperuotis su LKTA ir Ekonomikos ir inovacijų ministerija, nes jie yra parengę neblogos informacijos apie tradicinius amatus. Planuojam parengti žemėlapius, sąrašus, papildant turizmo sektoriaus informacinius tinklapius ir informacija apie tradicinius amatus. Aišku, yra permažai prekybos vietų. Tai irgi labai sunkiai vyksta, nes yra daug sudėtingų dalykų dėl prekybos ribojimų, mokesčių. Reikėtų galbūt vieningos nuomonės, siekiant įtakoti Vyriausybę, kad tradiciniais dirbiniais prekiaujantys amatininkai gautų kažkokias lengvatas.

D. Urbanavičienė pasiūlė sukurti darbo grupę, kuri padirbėtų kartu su ŽŪM ir parengtų siūlymus dėl TPP įstatymo tobulinimo.

V. Griškevičienė padėjo V. Dubnikienei už drąsias pastabas. Mažosios Lietuvos taryba ne kartą kėlė klausimą, kodėl tautinis paveldas yra priskirtas ŽŪM. Panašu, kad ŽŪM nėra geriausia vieta tautinio paveldo produktų globai. Dėl amatų centrų priklausomybės – ne vienoje savivaldybėje amatų centrai priklauso ne kultūros sektoriui, o turizmo ir informacijos centrams. Vieningos sistemos nėra, panašu, kad dėl to yra sunku užtikrinti nuoseklų bendradarbiavimą. Būtų galima kelti šį klausimą, ar juose yra specialistų. Mažosios Lietuvos regione etninės kultūros specialistai sulaukia daug paklausimų iš etnokultūrinėje ekspertinėje veikloje dalyvaujančių žmonių, kaip reikėtų vertinti. Taigi, išvada yra tokia, kad tikrai trūksta etnokultūros specialistų. Labai džiaugiuosi, kad bus atnaujinamas tinklalapis. Mes dabar matom, kad jis yra nefunkcionalus. Kyla klausimas dėl muziejų pagalbos parduodant tautinio paveldo produktus. Jei būtų sukurta teisinė bazė, tautinio paveldo produktų pardavimuose tikrai būtų galima pasitelkti muziejų pagalbą – čia ateina daug lankytojų, būtų puiki sklaida.

V. Dubnikienė paaiškino, kodėl tautinio paveldo produktų skyrius pateko į ŽŪM. Ji buvo grupėje, kuri rengė TPP įstatymą. Kadangi paveldo produktai siejasi su verslu, sritis buvo priskirta Ūkio ministerijai. Tačiau, kai buvo parengtas TPP įstatymas, nei Ūkio, nei Kultūros ministerija nesiryžo imtis visų teisės aktų, klasifikacijų, sąvadų, specifikacijų parengimo. Ministrų kabinete dalyvavo ŽŪM ministrė prof. Kazimiera Prunskienė, kuri žinojo, kad Smetonos laikais tradicinius

amatus vystė Žemės ūkio rūmai. Žinodama ŽŪM pajėgumus, ji pasiūlė tautinio paveldo produktus kuruoti ŽŪM.

D. Urbanavičienė pasiūlė sudaryti darbo grupę iš nuolatinės EKG Tautinio paveldo produktų grupės narių ir visų kitų, kurie pasisiūlytų dalyvauti; grupę įpareigoti išgryninti siūlymus dėl Tautinio paveldo produktų įstatymo tobulinimo.

NUTARTA:

1. Sudaryti darbo grupę iš nuolatinės EKG Tautinio paveldo produktų grupės narių ir visų kitų, kurie pasisiūlytų dalyvauti;
2. Grupę įpareigoti išgryninti siūlymus dėl Tautinio paveldo produktų įstatymo tobulinimo.

4.SVARSTYTA. Siūlymai papildyti Lietuvos Respublikos herbo, kitų herbų ir heraldinių ženklų įstatymo 3 straipsnį nauja dalimi.

D. Urbanavičienė pristatė EKG narių susirašinėjimo metu išgrynintą apibrėžimą, kurį būtų galima pasiūlyti kaip Lietuvos Respublikos herbo, kitų herbų ir heraldinių ženklų įstatymą (toliau – Herbų įstatymas) 3 straipsnio papildomą dalį: „Lietuvos teritorijos dalies (etnografinio regiono, miesto, miestelio ar kaimo) heraldinių ženklų elementai, simboliai turi būti pagrįsti istorine medžiaga ir priimtini vietos gyventojams, kurių nuomonė išreiškiama per apklausas, viešas diskusijas ir/arba juos atstovaujančias bendruomenes, visuomenines organizacijas, savivaldos ar valstybės institucijas.“

Ji pastebėjo, kad LHK pateikto „Herbų etalonams, vėliavoms, antspaudams ir kitiems heraldiniams projektams kurti reikalingų dokumentų pateikimo Lietuvos heraldikos komisijai ir jų nagrinėjimo tvarkos aprašo“ 10 ir 11 punktuose tarsi galima įžvelgti nuostatą atsižvelgti į vietos gyventojų nuomonę, tačiau ši nuostata yra išskleista nepilnai. Ji pasiūlė teikti siūlymą Seimui papildyti Herbų įstatymo 3 straipsnį nauja dalimi, teikiant EKG išgrynintą formuluotę.

V. Griškevičienės nuomone, LHK atsiųstas aprašas atitinka šiandienos aktualijas – jame minimi etnografiniai regionai. Teisininkai EKG siūlymui turėtų pritarti.

P. Kalnius paklausė, kaip bus apsprendžiama, kas gali reprezentuoti vietinius žmones – kolektyvas, bendraminčių grupė, draugija, mokykla, folkloro ansamblis ar savivaldybė? Savivaldybėse dirba visas internacionalas, dirba sumaišyti žmonės iš įvairių regionų, net merai dažnai būna nevietiniai gyventojai. Jis pritarė V. Jazerskui, kuris kelia klausimą, kaip bus išaiškinama gyventojų nuomonė: „Jei būtų galima padaryti referendumą – sutinku, bet kalbant apie regionus – tai yra neįmanoma. Ar tai bus pagrindžiama peticijomis, laiškais? Kaip techniškai tai bus daroma? Ar nuomonės bus skirstomos į naudingas ir žalingas?“

D. Urbanavičienė atkreipė dėmesį į apibrėžimo vietą, kurioje nurodoma, kad vietos žmonių nuomonė bus išreiškiama per apklausas, viešas diskusijas ir/arba juos atstovaujančias bendruomenes, visuomenines organizacijas, savivaldos ar valstybės institucijas. Kalbant apie regionus, svarbus vaidmuo tektų EKG T regioninėms taryboms. Galbūt Herbų įstatyme galima įrašyti nuorodą į papildomą teisės aktą, kuris reglamentuotų vietos žmonių nuomonės išaiškinimo procedūrą.

V. Jocio nuomone, siūlymo aiškinamajame rašte galima pastebėti, kad LHK turimas tvarkos aprašas nebeatitinka šiandien esančių teisės aktų (nemini etnografinių regionų), būtent todėl EKG T siūlo pakeitimus. Na, o dėl Mažosios Lietuvos herbo kūrimo galbūt reikia ieškoti tiltų, imtis diplomatijos.

D. Urbanavičienė atkreipė dėmesį į tai, kad labai svarbus EKG T suformuoto siūlymo punktas – remtis istorine medžiaga, ko LHK tvarkos apraše nėra. Na, o atsižvelgimas į gyventojų nuomonę ištis kelia klausimų.

N. Balčiūnienė pateikė pavyzdį iš Betygalos seniūnijos, Berteškių kaimo. Jame yra labai stipri, susitelkusi bendruomenė, burianti šviesiausias žmones. Tokių bendruomenių šiandien Lietuvoje yra labai daug. Jas izoliuoti, atsisakyti jų nuomonės tikrai negalima.

D. Urbanavičienė pasiūlė aptarti EKG T išgrynintą siūlymą su Seimo nariu S. Tumėnu.

L. Sungailienės nuomone, išgrynintą formuluotę tikrai galima siūlyti įtraukti į Herbų įstatymą. Dar galima išgryninti būdus, kaip pasiekti bendruomenę. Dabartiniu metu labai daug klausimų yra sprendžiama paviešinant problemą ir pakviečiant ją spręsti. Kiekvienas didesnis miestelis, seniūnija ar parapija turi savo bendruomenes, turi vadovus, turi telkiančius kultūros centrus ar filialus. Bendruomenės sutelkimui ar apklausimui naudojami įvairūs metodai.

J. Vaiškūnas pritarė, kad šiandien yra daug visuomenės nuomonės išgryninimo mechanizmų. Pvz., priimant įstatymą Seime, jis skelbiamas viešai ir kiekvienas žmogus gali pareikšti savo nuomonę.

NUTARTA:

1. EKG T siūlymą dėl Lietuvos Respublikos herbo, kitų herbų ir heraldinių ženklų įstatymo 3 straipsnio papildymo nauja dalimi aptarti su Seimo nariu S. Tumėnu.

2. Parengti siūlymą Seimui dėl Lietuvos Respublikos herbo, kitų herbų ir heraldinių ženklų įstatymo 3 straipsnio papildymo nauja dalimi.

5. SVARSTYTA. Siūlymas tobulinti Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymą, grąžinant horizontalaus pobūdžio plėtros programas ir kitus strateginio planavimo dokumentus

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad šis klausimas tiesiogiai siejasi su jau svarstytais Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos bei Tautinio paveldo produktų įstatymo tobulinimo klausimais. Vyriausybės posėdyje jau buvo svarstoma naujoji strateginio valdymo metodika ir atkreiptas dėmesys, kad Strateginio valdymo įstatyme yra daug trūkumų, naujas įstatymas nesiderina su kitais teisės aktais ir būtina jį tobulinti. Ypatingai kliūna tai, kad dėl Strateginio valdymo įstatymo yra išbraukta Etninės kultūros plėtros programa. D. Urbanavičienė pasiūlė kreiptis į Seimo valdybos darbo grupę, kuri yra įpareigotas parengti ir Seimo valdybai iki birželio 30 d. pateikti Strateginio valdymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą. Galima šiai grupei pasiūlyti gražinti horizontalaus pobūdžio plėtros programas į Strateginio valdymo įstatymą. Juolab, kad planuojama tobulinti ir Nacionalinio pažangios plano projektą, kuriame galėtų atsirasti horizontalaus pobūdžio etninės plėtra. Šie siūlymai gali būti teikiami remiantis URM posėdžiuose išsakytomis mintimis, kad, pavyzdžiui, užsienio lietuvių problemoms spręsti buvo palikta horizontali programa. Galbūt dabar yra tas momentas, kada galima bandyti tai padaryti.

V. Griškevičienės nuomone, dabar yra šansas – arba dabar, arba niekada. Jos nuomone, Etninės kultūros programą išbraukus iš visų dokumentų, etninė kultūra nebėra kuriojama jokios institucijos, ji gyvuoja tik iš inercijos. V. Griškevičienės vėl pasiūlė bendrauti su VRM, nes jai pavesta parengti Regionų plėtros planų rengimo įgyvendinimo stebėsenos ir vertinimo, atsiskaitymo už pasiektą pažangą tvarką. Tikslas būtų – kad per regionų plėtros programas gautų svorį ir Etninės kultūros plėtros programa.

D. Urbanavičienė pasiūlė pirmiausia susitikti su Seimo valdybos darbo grupės vadovais ir aptarti horizontalių plėtros programų gražinimo į strateginio valdymo dokumentus siūlymą.

V. Voveris pastebėjo, kad svarstant Strateginio valdymo metodiką Vyriausybės posėdyje, FM buvo įpareigota pateikti Vyriausybei Strateginio valdymo įstatymo pakeitimo projektą. Data – birželio 15 d., o Seimo valdybų patvirtintos darbo grupės sprendime – birželio 30 d. Susisiekus su Vyriausybės Kanceliarijos atstovais paaiškėjo, kad Nacionalinis pažangos planas gali būti užbaigtas tik patvirtinus Strateginio valdymo įstatymo pakeitimus. Panašu, kad Nacionalinis veiklos planas atsiras tik rudenį.

D. Urbanavičienė pasiūlė užbaigti klausimą nutarimu EKG T siūlymus šiuo klausimu galutinai išdiskutuoti kitame EKG T posėdyje birželio 8 d.

NUTARTA:

1. Susitikti su Seimo valdybos sudarytos darbo grupės vadovais ir aptarti Etninės kultūros plėtros programos gražinimo į strateginio valdymo dokumentus klausimą.
2. EKG T siūlymus dėl Strateginio valdymo įstatymo tobulinimo, gražinant horizontalaus pobūdžio plėtros programas, galutinai išdiskutuoti kitame EKG T posėdyje birželio 8 d.

6.SVARSTYTA. Siūlymai skelbti atmintinus metus.

V. Jocys informavo, kad 1922 metais Plungėje buvo įsteigtas Valstybinis žemaitukų žirgynas. Kitais metais galima švęsti šio įvykio jubiliejų. Tai būtų aktualu žirgininkų klubams, žirgų augintojams, žirgynams ir t.t. Turint omeny tradicines gyvulių veisles, tai aktualu visam etninės kultūros laukui. Taip pat tai aktualu ir platesne prasme – žirgas yra labai svarbus simbolis valstybės heraldikoje, dainose, tautosakoje, tautodailėje. Būtų galima įtraukti amatininkus, aktualizuojant tam tikrus amatus – rimorystę, kalvystę, ratų ir šlajų gamybą. Tam jau pritarė LHK, Žemaitukų augintojų asociacija. Daug džiaugsmo būtų aukštaičiams, nes žirgas – šio regiono simbolis.

M. Karčemarskas informavo, kad Arklio muziejus įkurtas 1978 metais, tęsiant agronomo prof. Petro Vasinausko idėjas. Žirgo svarba mūsų gyvenime yra neabejotina. Kiek lankytojų atvažiuoja į muziejų – ko gero tik dabartinė vaikų karta nėra jokusį ant žirgo. Muziejus tikrai pritaria Žirgo metų skelbimo idėjai. Tai atlieptų tarpukario Lietuvos rimtą požiūrį į žirgą. Arklio muziejus kiek galėdamas prisidėtų: „Turime vasaros Sartais vadinamą šventę „Bėk bėk, žirgeli“, jau septintus metus įvyks žygis tradiciniais žemaitukų kinkiniais, visada darome žemės ūkio darbų, atliekamų su arkliais, demonstracijas, pradėjom daryti žirgo dainos sambūrius“.

D. Urbanavičienė pasiūlė ieškoti Seimo narių, kurie siūlymą dėl Žirgo atmintinų metų registruotų. Tai reikėtų daryti kuo skubiau.

D. Urbanavičienė informavo, kad dr. T. Baranauskas leidinyje „Aukštaitiško tapatumo paieškos“ teigia, jog Aukštaitija pirmą kartą paminėta P. Dusburgiečio, susiejant su 1294 m. data, tačiau pati kronika buvo užbaigta tik 1326 m., tęsiama iki 1330 m. ir ilgą laiką daugiau žinomas tik pačiam Kryžiuočių ordinui. Aukštaitijos vardas išties daug plačiai pagarsintas Gedimino laiškais, kurie 1323 m. lapkričio 2 d. buvo išsiųsti įvairioms Europos šalims. Tagi 2023 m. sueina 700 metai nuo Aukštaitijos vardo pagarsinimo. Ji siūlo nepraleisti šios progos ir 2023 metus paskelbti Aukštaitijos metais.

J. Vaiškūnas pritarė idėjai remtis Aukštaitijos vardo pagarsinimo idėja. Tai puiki proga skelbti Aukštaitijos metus.

Z. Mackevičienė pažadėjo klausimą aptarti Aukštaitijos tarybos posėdyje. Jos nuomone, tai puiki idėja.

D. Urbanavičienė informavo, kad 1253 metais Mindaugas pirmą kartą paminėjo Dainavos žemę, tiesa, nelabai gerame kontekste - šios žemės dovanojimo kryžiuočiams akte. Ji paklausė, kokia dzūkų nuomonė, ar verta remiantis šia data skelbti Dainavos metus. Norėtusi, kad visiems etnografiniams regionams būtų skirti atmintini metai, tačiau ar tinkamas šis jubiliejus – 770 metų?

N. Balčiūnienė suabejojo idėja vienais metais skelbti dviejų regionų atmintinus metus.

O. Drobeliene pasiūlė idėją aptarti Dzūkijos (Dainavos) tarybos posėdyje.

V. Griškevičienė pastebėjo, kad Klaipėdos krašto metų paskelbimo 2023 m. idėja Seime yra užstrigusi. Tai vis neįvyksta. Ji pasiūlė šiuo klausimu kreiptis į Seimą.

D. Urbanavičienė paklausė, į kuriuos Seimo narius kreiptasi, paprašė tai išsiaiškinti.

J. Vaiškūnas pasiūlė kreipti dėmesį ne tik į skaičius, bet ir į turinį. Jeigu kažkas kažką išdavė ar pardavė, gal nereikėtų to akcentuoti.

V. Jocys pasiūlė paieškoti geresnio kampo. Jo nuomone, tai galėtų būti – regiono tapatybės meta, gali būti siejama ir su asmenybe ar pan. Tokiu būdu būtų galima išvengti dviejų regionų dubliavimo.

NUTARTA:

1. Pritarti siūlymui skelbti Žirgo atmintinus metus; įpareigoti V. Jocių ieškoti kontaktų su Seimo nariais, kurie sutiktų registruoti siūlymą dėl Žirgo atmintinų metų.

2. Aukštaitijos atmintinų metų skelbimo idėją, siejant tai su Aukštaitijos pagarsinimu Gedimino laiškuose 1323 metais, apsvarstyti Aukštaitijos regioninės tarybos posėdyje.

3. Dainavos atmintinų metų skelbimo idėją, siejant su 1253 m. Mindaugo pasirašytu Dainavos žemės dovanojimo aktu kryžiuočiams, apsvarstyti Dzūkijos (Dainavos) regioninės tarybos posėdyje.

4. Įpareigoti Mažosios Lietuvos regioninę tarybą pateikti informaciją EKGKT, koks Seimo narys yra pateikęs siūlymą dėl Klaipėdos krašto atmintinų metų ir EKGKT vardu siekti 2023 metus paskelbti Mažosios Lietuvos metais siejant su Klaipėdos krašto prijungimo prie Lietuvos 100-mečio jubiliejumi.

7. SVARSTYTA. Aukštaitijos regioninės tarybos nario pakeitimas.

A. Daraškevičienė informavo, kad Panevėžio Romuvos bendruomenė vietoje savo narės Džuljetos Morkūnienės delegavo į Aukštaitijos regioninę tarybą kitą savo narį - bendruomenės vėliavos saugotoją Gintą Rutkauską.

NUTARTA. Patvirtinti naują Aukštaitijos regioninės etninės kultūros globos tarybos narį Gintą Rutkauską.

8. SVARSTYTA. EKGKT 20-mečio minėjimas.

A. Daraškevičienė pasiūlė EKGKT 20-mečio minėjimą negaištant pradėti EKGKT socialiniuose tinkluose. Tai būtų galima daryti prisimenant EKGKT kūrimosi istorijos momentus ir nuveiktus darbus, pasinaudojant archyvine medžiaga (žurnale „Etninė kultūra“ spaudintais straipsniais, internete esančia vaizdine medžiaga).

D. Urbanavičienės nuomone, galima sukurti tam atskirą rubriką.

G. Šapranauskaitė pritarė, kad ši forma labai tinkama. Ji paklausė, kaip dėl sąskrydžio, kuris buvo suplanuotas LLBM? Jos nuomone, 20-metis būtų puikiai paminėtas organizuojant forumą su Prezidentūra. Tačiau galimas ir sąskrydis LLBM, kuriame etninė kultūra būtų pristatyta gyvai.

D. Urbanavičienė priminė, kad taip ir buvo planuota: renginį dalinti į dvi dalis – rimtąją ir pramoginę. Ji pritarė pramoginei šventės daliai, kuri galėtų vykti LLBM.

NUTARTA. Pritarti EKG 20-mečio minėjimui socialiniuose tinkluose.

9.SVARSTYTA. Tautodailės simpoziumas.

D. Urbanavičienė informavo, kad gegužės 26 d. Seime vyks Tautodailės simpoziumas.

N. Balčiūnienė informavo, kad visi parengiamieji darbai derinami su Kultūros komiteto biuro, kitų Seimo skyrių atsakingais darbuotojais, jau baigiama rengti Programa, renkami organizatorių logotipai, rengiamas pranešimas spaudai, renkami dalyvių pranešimai, vyksta suderinimas su Seimo vertėjais, kadangi dalyvauja nemažai užsienio svečių. Programa ne už ilgo bus atsiųsta ir paskelbta Seimo svetainėje. Suderinta, kad Konferencijoje sveikinimo žodį tars Seimo vicepirmininkas P. Saudargas, Kultūros komiteto pirmininkas V. Juozapaitis, KK narys S. Tumėnas. Užsakytas laikas Spaudos konferencijai, kurios globėjas yra Stasys Tumėnas. Simpoziumas bus nuotolinis.

Posėdžio pirmininkė



Dalia Urbanavičienė

Posėdžio sekretorė



Audronė Daraškevičienė